

CUDZIE NECHCEME, SVOJE SI NEDÁME

POSTOJE MAJORITNEJ POPULÁCIE K MIGRÁCII A CUDZINCOM NA SLOVENSKU

Zhrnutie analýzy kvantitatívneho a kvalitatívneho výskumu

Elena Gallo Kriglerová, Jana Kadlečíková, Alena Holka
Chudžíková a Michaela Píšová

CENTRUM PRE VÝSKUM ETNICITY A KULTÚRY, 2021

Zhrnutie

KULTÚRNA ROZMANITOSŤ

Slovensko je stále vnímané ako krajina Slovákov. Mnohí sa necítia dobre s ľuďmi, ktorí sa príliš odlišujú

Slovenská verejnosť je značne rezervovaná voči kultúrnej rozmanitosti. Spomedzi deviatich dvojíc dichotomických výrokov, ktoré sme v kvantitatívnej časti výskumu použili, je tento postoj sytený najmä príklonom k názoru, že *Slovensko je krajina Slovákov a tak by to malo zostať*. Tento výrok preferovalo o niečo viac ako 70% respondentov. Ľudia zároveň príliš nevyhľadávajú kontakty a interakcie s cudzincami a veľká časť respondentov preferuje vo svojom bezprostrednom okolí skôr ľudí, ktorí sú rovnakého kultúrneho alebo etnického pôvodu. K výroku *Najradšej sa zabávam s ľuďmi, ktorí sa odo mňa príliš neodlišujú* sa priklonilo 66,8% respondentov. Tretím výrok, ktorý napovedá o výraznejšom príklone ku kultúrnej homogenite je výrok *Cítim sa dobre medzi Slovákami, iné národnosti mi nevyhovujú*. Ten uprednostnilo 59% respondentov.

V prípade výrokov, ktoré merali všeobecnejšie nazeranie na kultúrnu rozmanitosť, sa respondenti ukázali byť skôr tolerantní smerom k odlišnosti, výraznejšie sa napríklad priklonili k výroku, že *Na spolužitie s inými národnosťami je potrebné sa o nich dozvedieť čo najviac* (81,7% respondentov), a tiež k výroku o tom, že *Nezáleží na tom, z akej kultúry ľudia pochádzajú, ak chcú, dokážu spolu žiť rôzne národnosti* (63,6%). V prípade týchto výrokov sa respondenti vyjadrili ku kultúrnej rozmanitosti vo všeobecnejšie rovine. Avšak akonáhle bola dvojica výrokov zasadená do konkrétnejšieho kontextu (prítomnosť kultúrnej odlišnosti na Slovensku, prispôsobenie sa kultúrne odlišných ľudí životu na Slovensku), alebo výroky hovorili o možných interakciách s kultúrne odlišnými ľuďmi, respondenti častejšie preferovali kultúrnu homogenitu, než kultúrnu rozmanitosť.

Názory na kultúrnu rozmanitosť sú formované skôr sprostredkovanými informáciami než vlastnými skúsenosťami

To, že verejnosť je voči kultúrnej rozmanitosti skôr rezervovaná, je ovplyvnené viacerými skutočnosťami. Len časť populácie prichádza do kontaktu s cudzincami pravidelne, má s nimi pozitívnu skúsenosť alebo vlastnú migračnú skúsenosť so životom v zahraničí. Všetky tieto skutočnosti môžu výrazne formovať nazeranie na to, či je kultúrna rozmanitosť pre ľudí bežnou súčasťou života a príležitosťou pre rozvoj a nové poznanie, alebo či ju vnímajú ako niečo nezvyčajné, nežiaduce alebo dokonca ohrozujúce. Z veľkej časti sú názory ľudí formované sprostredkovanými skúsenosťami, politickým diskurzom a informáciami z médií a iných informačných zdrojov. V populácii sú výrazné rozdiely vo vnímaní kultúrnej rozmanitosti medzi rôznymi kategóriami ľudí, pričom najvýraznejšie rozdiely v názoroch sa ukázali medzi ľuďmi rozdielneho vzdelania, rôznych vekových kategórií a hodnôt, ktoré respondenti preferovali (liberáli/konzervatívci), pričom platí, že viac naklonení kultúrnej rozmanitosti sú mladší ľudia, tí, ktorí majú vyššie vzdelanie, najmä vysokoškolské, a ľudia, ktorí sa skôr prikláňajú k liberálnym hodnotám.

Slovenská kultúra je vnímaná ako nemenná, stále prevláda obava, že cudzinci nám ju môžu „zobrať“

Slovenská kultúra je vnímaná pomerne staticky ako jav, ktorý sa nemení. Kultúru je podľa väčšiny ľudí potrebné zachovávať v pôvodnej podobe, v podstate konzervovať. Viac ako 56% ľudí si myslí, že

cudzinci nemôžu zmeniť našu kultúru, lebo je nemenná. Vnímanie migrácie ako potenciálneho obohatenia kultúry môžeme vidieť najmä u ľudí, ktorí udržiavajú aspoň nejaké kontakty s cudzincami, prípadne majú s nimi vytvorený určitý vzťah.

Napríklad až 42% ľudí, ktorí majú cudzincov medzi príbuznými, si myslí, že cudzinci sú pre krajinu obohatením (u tých, ktorí cudzincov medzi príbuznými nemajú, to bolo len 11%). Podobne to bolo aj u tých, ktorí majú cudzincov medzi priateľmi (39%) či susedmi (37%).

Kvalitatívny výskum ukázal, že ľudia na Slovensku vnímajú viaceré aspekty potenciálneho obohatenia slovenskej kultúry zahraničnou migráciou. Cudzinci môžu priniesť nový pohľad na našu krajinu, nové nápady, akýsi „nový vietor“ do stojatých vôd. Podobne obohacujú iné kultúry Slováci, ktorí migrujú do zahraničia. Najčastejšie sa však kultúrne obohatenie vníma cez kuchyňu, ktorá je pre ľudí najviditeľnejším prvkom, ktorý sem cudzinci prinášajú. Na druhej strane však panuje obava, že cudzinci budú zasahovať do tradícií, kultúry a zvykov, ktoré sú na Slovensku zaužívané, a budú sa ich snažiť meniť. Mnohí ľudia majú obavu, že ak dovoľíme cudzincom udržiavať si svoje identity, kultúru a zvyky, prideme o tie naše. Esencialistické vnímanie kultúry sa tak prejavuje v tom, že kultúry sa navzájom nedopĺňajú, ale jedna vždy musí zvíťaziť nad inou.

VNÍMANIE TÉMY MIGRÁCIE A VLASTNÁ MIGRAČNÁ SKÚSENOSŤ

Interakcie s cudzincami sa príliš nezvyšujú napriek narastaniu počtu cudzincov na Slovensku

Počet cudzincov na Slovensku sa kontinuálne zvyšuje, v porovnaní s rokom 2010 sa viac ako zdvojnásobil. Táto skutočnosť sa však do zvýšenia kontaktov, interakcií a skúseností s cudzincami premietla len veľmi mierne. Takmer tretina respondentov (30,7%) uviedla, že v súčasnosti s cudzincami neprichádza do kontaktu vôbec. Takmer polovica respondentov (48,4%) má len príležitostný kontakt s cudzincami a len približne pätina (20,8%) prichádza s cudzincami do kontaktu pravidelne. Ak sme dáta porovnali so zisteniami z roku 2009, určitý nárast kontaktov s cudzinami možno pozorovať v pracovnej oblasti, o niečo viac respondentov prichádza tiež do kontaktu s cudzincami vo svojom susedstve. Hoci sa naprieč rôznymi témami v našom výskume ukazuje, že najmä pravidelný kontakt s cudzincami má dopad na tolerantnejšie názory a postoje verejnosti k cudzincom a zahraničnej migrácii, osobná skúsenosť s cudzincami v súčasnosti vzhľadom na nízku frekvenciu kontaktov a hlbších osobných vzťahov nie je dominantným faktorom formujúcim názory verejnosti.

Viac ako tretina ľudí si myslí, že cudzinci sú na Slovensku preferovaní

Cudzinci majú v spoločnosti špecifické postavenie dané ich pobytoвым statusom, ale aj jazykovými a kultúrnymi špecifikami. Respondenti toto špecifické postavenie reflektovali a mnohí spomenuli aj konkrétne príklady, kedy sú cudzinci v nerovnakom postavení v porovnaní s domácou populáciou. Napriek tomu viac ako tretina respondentov (34,6%) uviedla, že cudzinci sú u nás preferovaní, pričom toto vnímanie sa týka najmä pracovnej oblasti a zamestnávania cudzincov. Intenzívna pracovná migrácia za posledné roky, podmienky a prax zamestnávania cudzincov mohla významne ovplyvniť názory verejnosti na túto oblasť, keďže ešte v roku 2009 si výrazne menej respondentov myslelo (12,1%), že cudzinci sú u nás preferovaní.

Len málo ľudí má vlastnú skúsenosť s migráciou, pre väčšinu je takáto skúsenosť obohacujúca

Osobnú skúsenosť so životom v zahraničí (viac ako 3 mesiace) uviedlo 17% respondentov. V porovnaní s rokom 2009 mierne narástla časť respondentov, ktorí takúto osobnú migračnú skúsenosť majú (vtedy ju uviedlo 14,1% výskumnej vzorky). Z respondentov, ktorí niekedy žili aspoň tri mesiace v zahraničí výrazná väčšina (72,1%) uviedla, že táto skúsenosť bola pre nich pozitívna. Títo ľudia zároveň výrazne častejšie uvádzali, že u nich prevažujú pozitívne skúsenosti s cudzincami. Osobná migračná skúsenosť môže výrazne formovať otvorenosť ku kultúrnej rozmanitosti, ochotu akceptovať kultúrnu rozmanitosť vo svojom blízkom či širšom priestore a postoje k cudzincom a migrácii. Avšak vzhľadom na len mierny nárast časti populácie, ktorá takúto osobnú skúsenosť má, môžeme konštatovať, že názory verejnosti nie sú dominantne formované osobnou migračnou skúsenosťou, ale skôr ďalšími faktormi. Výraznejšie ich pravdepodobne ovplyvňujú predovšetkým informácie z médií, politický diskurz, kontakty a interakcie s cudzincami, sprostredkovaná skúsenosť s migráciou a pod.

Ľudia o cudzincoch príliš nevedia, napriek tomu ich odsudzujú

Ľudia na Slovensku majú pomerne skreslené predstavy o cudzincoch na Slovensku. Približne polovica vie, koľko ich na Slovensku žije. Tí, čo ich počet nadhodnocujú, si myslia, že cudzinci sú pre Slovensko ohrozením a migrácia podľa nich zhoršuje bezpečnostnú a ekonomickú situáciu v krajine. Najvypuklejšie to vidno pri téme utečencov. Len 10% respondentov vo výskume vedelo, koľko azylov Slovensko udelilo. Väčšina ľudí tento počet nadhodnocuje. Títo ľudia si myslia, že by sme mali oveľa prísnejšie strážiť hranice či umožniť prichádzať na Slovensko len tým cudzincom, ktorí sú nám kultúrne bližší. Celkovo si až 85% ľudí myslí, že by sme nemali prijímať viac utečencov než doteraz.

POSTOJE K CUDZINCOM

Pozitívne vnímame najmä tých, ktorí majú vysokú kvalifikáciu a sú z kultúrne blízkych krajín

Migrácia má rôzne podoby a aj cudzinci žijúci na Slovensku sa líšia tým, z akých krajín pochádzajú a za akým účelom na Slovensko prichádzajú. To vzbudzuje v ľuďoch veľmi rôzne emócie. Viac ako dve tretiny ľudí si myslia, že by sme mali podporovať len prisťahovalectvo ľudí, ktorí sú nám kultúrne blízki a ktorí majú vysokú kvalifikáciu. To sa odrazilo aj v tom, že pozitívne emócie sa ľuďom spájajú najmä s cudzincami, ktorí sú napríklad zahraničnými študentmi či lekármi zo zahraničia, prípadne zamestnancami z iných krajín EÚ.

Prevažujúci sekuritizačný politický diskurz uplynulých rokov sa odrazil v tom, že cudzinci, ktorí prichádzajú ako utečenci, ale aj moslimské rodiny sú vnímané veľmi negatívne - približne dvom tretinám ľudí sa s týmito kategóriami spájajú negatívne emócie.

Otvorenosť voči rozmanitosti a vlastné skúsenosti s cudzincami sa odrážajú v pozitívnejších emóciách voči nim

Ak sú ľudia otvorení kultúrnej rozmanitosti, udržiavajú vzťahy s cudzincami, či s nimi aspoň prichádzajú do pravidelného kontaktu, s rôznymi typmi cudzincov sa im aj spájajú výrazne pozitívnejšie emócie. Etnocentricky naladení ľudia a tí, ktorí sa dobre cítia len medzi Slovákmi, vnímajú cudzincov výrazne horšie a považujú ich za hrozbu.

Mnohí, najmä mladší ľudia, ktorí majú vlastnú migračnú skúsenosť, už začínajú vnímať migráciu ako prirodzený proces a reflektujú ju v celej jej komplexnosti. Ak ľudia poznajú konkrétnych cudzincov ako svojich kolegov, susedov či priateľov, obvykle ich hodnotia oveľa pozitívnejšie na základe vlastnej skúsenosti. Ak sa vyjadrujú o celých skupinách ľudí, majú tendenciu generalizovať a vnímať tieto skupiny skôr negatívne.

Sociálny dištanc voči cudzincom sa v uplynulých rokoch zhoršuje

Za uplynulých desať rokov výrazne narástol sociálny odstup od cudzincov. Čoraz menej sme ochotní akceptovať ich vo svojom súkromnom či verejnom priestore. Kým v roku 2009 by len sedemnástim percentám ľudí prekážalo, ak by cudzinci žili v ich meste či obci, v roku 2020 to už bolo takmer 40%. Odmietanie cudzincov ako súčasti rodiny narástlo o 10 percentuálnych bodov z 30% na 40%. V roku 2020 by zároveň viac ako polovici ľudí prekážalo, ak by cudzinci zastávali politické funkcie v krajine.

Podobne ako v prípade postojov, aj pri sociálnom dištanci sa ukazuje, že čím pravidelnejší kontakt s cudzincami ľudia majú, tým menej im prekážajú. Napríklad až polovici tých, ktorí nemajú žiaden kontakt s cudzincami by prekážalo, ak by sa stali členmi ich rodiny. U tých, ktorí majú s cudzincami pravidelný kontakt, to bola necelá tretina.

Migrácia sa spája najmä s obavou o zhoršenie bezpečnosti a nárast kriminality

S migráciou a prítomnosťou cudzincov sa spája predovšetkým pocit ohrozenia, ktorý je pravdepodobne dôsledkom výraznej sekuritizačnej rétoriky slovenských politikov. Podľa viac ako dvoch tretín (64,8%) ľudí prítomnosť cudzincov zhoršuje kriminalitu na Slovensku a podľa 62% ľudí aj bezpečnosť. Tieto pocity sa spájajú so silno etnocentrickým pocitom. Tí, čo považujú Slovensko len za krajinu Slovákov a dobre sa cítia len medzi ľuďmi, ktorí sa nijako neodlišujú, vnímajú migráciu ako bezpečnostnú hrozbu a vyžadujú prísnejšie stráženie hraníc či podporujú diskriminačné praktiky voči cudzincom.

V kvalitatívnej časti výskumu však boli cudzinci v súvislosti s bezpečnosťou vnímaní aj ako obeť kriminality. Respondenti poukazovali na silno xenofóbne a nepriateľské nastavenie slovenskej populácie voči cudzincom a tvrdili, že verbálne či fyzické útoky na cudzincov sú témou, ktorej by mala byť venovaná adekvátna pozornosť.

NÁBOŽENSTVO

Rôzne vierovyznania nie sú vnímané ako rovnocenné

Ľudia na Slovensku nemajú pocit, že všetky vierovyznania sú rovnocenné. Len približne pätina ľudí si myslí, že cudzinci by mali mať možnosť praktizovať svoju vieru (ak je odlišná od kresťanskej) napríklad vo vlastných modlitebniach.

Ostatní buď tvrdili, že iné náboženstvá by na Slovensku vôbec nemali byť povolené (28%), alebo by sa mali praktizovať len v súkromí (53,9%). Prísnejší postoj k praktizovaniu náboženstva zároveň súvisí aj s názormi na prístup štátu k migrácii. Ľudia odmietajúci rovnosť v slobode praktizovania viery si výrazne častejšie myslia, že štát by mal prísnejšie strážiť hranice a púšťať na Slovensko len ľudí, ktorí sú nám kultúrne blízki.

Rovnocennosť v podmienkach pri praktizovaní viery tiež nie je na Slovensku veľmi podporovaná. **Len 13% ľudí si myslí, že cudzinci by mali mať rovnaké podmienky pre praktizovanie viery.** Viac než polovica sa stotožňuje s tým, že tieto podmienky by mali byť prísnejšie (51%) a 34% si myslí, že samotné podmienky by síce nemali byť prísnejšie, ale ich dodržiavanie by malo byť prísnejšie kontrolované.

Islam vnímaný ako potenciálne nebezpečné náboženstvo

Na Slovensku sa odlišné náboženstvá ľuďom automaticky spájajú predovšetkým s islamom, čo sa prejavilo najmä v kvalitatívnom výskume, kde akákoľvek otázka na odlišnosť náboženstva automaticky zviedla diskusiu k islamu.

Ten je vnímaný veľmi negatívne, čo sa ukázalo aj pri iných otázkach, napríklad pocitoch, ktoré sa ľuďom spájajú s pojmom moslimská rodina, kde až takmer 70% uviedlo, že sa im s týmto pojmom spája negatívny pocit.

Len necelá desatina ľudí si myslí, že islam je náboženstvo ako každé iné a mali by sme ho rešpektovať. **Takmer polovica (43,4%) ľudí si myslí, že islam je pre nás nebezpečný a nemal by byť na Slovensku povolený.** Obavy, ktoré sa ľuďom s islamom spájajú, súvisia najmä s potenciálnym nárastom radikalizácie a terorizmu (vďaka medializovaným prípadom teroristických útokov v zahraničí a nedostatku informácií o islame ako náboženstve). Zároveň sa prejavuje obava o stratu „kresťanského“ charakteru a „koloritu“ krajiny.

MIGRÁCIA V KONTEXTE PRACOVNÉHO TRHU A DEMOGRAFICKÝCH ZMIEN

Migrácia sa v odborných debatách bežne skloňuje ako jedno z riešení demografickej krízy. Verejnosť na Slovensku je však k tomu prístupu značne rezervovaná a väčšinovo sa prikláňa k tomu, aby vláda radšej prijímala politiky na podporu pôrodnosti (86,1%). Za vážnejší problém než starnutie obyvateľstva respondenti považovali únik mozgov, ktorý vnímali doslova ako nútený odchod, pretože Slovensko ľuďom nedokáže zabezpečiť dôstojné životné podmienky. To zároveň považovali za hlavný dôvod toho, že na Slovensko prichádza čoraz viac cudzincov a nevnímali to pozitívne.

Na pracovnom trhu by mali byť uprednostňovaní Slováci

Vnímanie migrácie v kontexte slovenského trhu práce bolo poznačené značnou nekonzistenciou. Na jednej strane si verejnosť uvedomuje, že cudzinci prichádzajú najmä na neobsadené pracovné miesta, čím pomáhajú ekonomike. Na druhej strane však **polovica respondentov kvantitatívneho výskumu mala pocit, že situácia na trhu práce je veľmi zlá a prijímať by sa mali prednostne Slováci.** Toto vnímanie sme zaznamenali častejšie u ľudí so základným a stredoškolským vzdelaním bez maturity, ktorí môžu cudzincov prichádzajúcich na nízko kvalifikované pozície vnímať ako konkurenciu. Ukázalo sa tiež, že otvorenejší voči zamestnávaniu cudzincov boli pracujúci respondenti (pretože sa zrejme nemuseli o svoju pozíciu obávať), tí, ktorí mali aspoň príležitostný kontakt s cudzincami, a tiež tí, ktorí sami mali migračnú skúsenosť (pretože sami mohli byť v zahraničí pracovnými migrantmi).

Pracovní migranti len ako dočasná a lacná pracovná sila

Cudzinci na trhu práce boli vnímaní najmä ako dočasná lacná pracovná sila. Respondenti registrovali najmä robotníkov z Ukrajiny, Srbska či Rumunska, ktorí si sem prídu zarobiť na pozície vyžadujúce nízku kvalifikáciu a odídu. To vnímali pozitívne a vyjadrovali presvedčenie, že vláda by mala prijímanie cudzincov povoliť len v čase hospodárskeho rastu, kedy nám môžu byť užitoční tým, že vyplnia medzery na pracovnom trhu. Príchod cudzincov na robotnícke pozície však respondenti vnímali rozporuplne - na jednej strane považovali za dobré, že cudzinci vyplňujú neobsadené pracovné miesta, na druhej strane však mali pocit, že berú Slovákom prácu (súhlasilo 48,1% respondentov kvantitatívneho výskumu).

Napriek tomu, že si respondenti uvedomovali existenciu nedostatkových profesií, ktoré už zamestnávateľia nedokázali obsadzovať (a sú to väčšinou pozície vyžadujúce nízku kvalifikáciu), preferovali by prijímanie najmä cudzincov s vysokou kvalifikáciou (súhlasilo 65% respondentov). Respondenti vo fokusových skupinách zároveň uvádzali, že na nedostatkové profesie by štát mohol cudzincov aj pro-aktívne lákať. Nekonzistencia vo vnímaní tejto témy je teda značná.

S prítomnosťou cudzincov na trhu práce sa spájali tiež viaceré presvedčenia - napríklad to, že cudzinci tlačia mzdy nadol (súhlasilo 62,8% kvantitatívneho výskumu). V rámci fokusových skupín sme zaznamenali aj názory založené na mylných informáciách - napr. že cudzinci sú na trhu práce zvyhodňovaní, pretože zamestnávateľia za nich nemusia platiť odvody. Aj v tejto oblasti sa ukázalo, že čím viac kontaktu mali respondenti s cudzincami, tým menej negatívne vnímali dopady ich zamestnávania na Slovensku.

Potenciálny prínos migrácie k ekonomickému rozvoju ľudí nereflektujú

Vnímanie cudzincov na trhu práce teda bolo skôr negatívne, ako uvádzame v predchádzajúcich odstavcoch. K názoru, že cudzinci aj pomáhajú vytvárať pracovné miesta, sa priklonilo len 28,5% respondentov kvantitatívneho výskumu. S výrokom, že prítomnosť cudzincov zlepšuje ekonomickú situáciu na Slovensku súhlasilo len 14% respondentov a takmer polovica si myslela, že ekonomická situácia sa v dôsledku migrácie nemení. Respondenti fokusových skupín však mali pocit, že prítomnosť cudzincov celkovú ekonomickú situáciu skôr zlepšuje, pretože **otvorenosť ekonomiky podporuje ekonomický rast a prináša nové podnety a nápady zo zahraničia**. Istú rezervovanosť sme však zaznamenali vo vzťahu ku kultúrnej rozmanitosti na pracovisku, ktorú migrácia nevyhnutne prináša a je potrebné sa s ňou vyrovnávať.

AKO BY MAL ŠTÁT PRISTUPOVAŤ K MIGRÁCII?

Mali by sme prísnejšie strážiť hranice

Na viacerých miestach tejto výskumnej správy poukazujeme na dopad sekuritizačného politického diskurzu o migrácii na reálne postoje obyvateľstva. Ukázalo sa to aj na vnímaní opatrení migračnej politiky. Až 83,3% respondentov kvantitatívneho výskumu súhlasilo s výrokom, že by sme mali prísnejšie strážiť naše hranice. Menej striktní v tomto postoji boli ľudia, ktorí majú pravidelný kontakt s cudzincami, avšak aj v tejto kategórii bol súhlas s týmto výrokom veľmi vysoký (69,7%). Vo fokusových skupinách sa následne ukázalo, že hranice treba prísnejšie strážiť najmä kvôli tomu, aby sem neprichádzalo viac utečencov. S prijímaním väčších počtov utečencov by nesúhlasilo až 85,4%

respondentov. Aj téma prijímania utečencov bola poznačená viacerými mýtami - napr. o tom, že na Slovensku dostávajú štedrú finančnú podporu, či o tom, že prichádzajú najmä mladí muži v značkovom oblečení, ktorí sú v skutočnosti ekonomickými migrantmi. Respondenti fokusových skupín by však nemali problém s prijímaním rodín na úteku.

Štát by mal podľa väčšiny ľudí prijímať len kvalifikovaných cudzincov z kultúrne blízkych krajín

Verejnosť by bola za to, aby štát povolil príchod len (alebo najmä) vybraným kategóriám cudzincov. Jednou z nich boli vysoko kvalifikovaní cudzinci (súhlasilo 65%). Aj tu sa ukázalo, že ľudia s pravidelným kontaktom s cudzincami sú voči migrácii menej skeptickí a v nižšej miere súhlasili s prijímaním len vysoko kvalifikovaných cudzincov. Zároveň, respondenti s migračnou skúsenosťou výrazne častejšie odmietali prijímanie len vysokokvalifikovaných cudzincov. Dôvodom je zrejme to, že mnohí občania SR, ktorí odchádzali a odchádzajú do zahraničia, nemajú vysokú kvalifikáciu alebo v zahraničí nezastávali pracovné pozície, ktoré by vysokú kvalifikáciu vyžadovali.

Slovenská verejnosť by taktiež podporila obmedzenie príchodu cudzincov z chudobnejších krajín (súhlasilo 73,1%), pričom ľudia prichádzajúci do kontaktu s cudzincami a ľudia s migračnou skúsenosťou boli v tejto otázke opäť menej striktní. Fokusové skupiny tieto zistenia potvrdili - respondenti v nich sa zhodli, že Slovensko by malo prijímať najmä cudzincov s vysokou kvalifikáciou (lekári, učitelia, vedci, zdravotnícky personál) a sociálne zabezpečených. Kritériom by malo byť to, do akej miery môže byť cudzinec ekonomickým prínosom pre štát.

Väčšina respondentov by tiež súhlasila s tým, aby štát podporoval prisťahovalectvo cudzincov, ktorí sú nám kultúrne blízki (65,6%). Fokusové skupiny ukázali, že sa tým myslia najmä cudzinci z EÚ, ktorých respondenti vnímali ako "prispôsobivých", a nie cudzinci z afrických a moslimských krajín, ktorých vnímali ako "nekompatibilných" s našou kultúrou.

INTEGRÁCIA CUDZINCOV

Cudzinci by sa mali najmä naučiť po slovensky a poznať slovenskú kultúru a históriu

Pri zisťovaní toho, čo verejnosť očakáva od cudzincov vo vzťahu k ich začleneniu, sa ukázalo, že najviac ľudí (55,2%) očakáva, že cudzinci by sa mali čo najviac prispôbiť zvyklostiam na Slovensku a len 6,3% si myslí, že cudzinci by mali mať možnosť žiť podľa svojich zvyklostí.

Aby slovenská spoločnosť cudzincov prijala, ľudia predovšetkým očakávajú, že cudzinci sa naučia dobre po slovensky (a slovenčinu budú napríklad používať aj v komunikácii so svojimi deťmi), budú na Slovensku pracovať a budú poznať slovenskú kultúru a históriu. Potreby cudzincov by podľa respondentov nemali byť nadradené potrebám domáceho obyvateľstva. Je dôležité, aby cudzinci rešpektovali „to naše“, a zároveň by nám nemali vnucovať a presadzovať svoje náboženstvo, zvyky a tradície.

Takmer polovica respondentov (48,5%) uviedla, že Slovensko vytvára dostatok príležitostí pre integráciu, cudzinci sa však málo snažia prispôbiť. Respondenti pritom zároveň často nevedeli, aké podmienky a opatrenia Slovensko pre integráciu cudzincov v skutočnosti vytvára. Reálny stav integrácie na Slovensku najviac odrážal výrok, že Slovensko nevytvára pre cudzincov vhodné

podmienky, hoci oni sa snažia prispôbiť a začleniť. K tomuto výroku sa však priklonilo najmenej respondentov (8,5%).

V podpore integračných opatrení je verejnosť nekonzistentná, ľudia podporujú mnohé integračné, ale aj diskriminačné opatrenia

Jedným z cieľov tohto výskumu bola aj identifikácia potenciálnej podpory obyvateľstva pre rôzne integračné opatrenia. Aj v tejto téme sa ukázala rozporuplnosť vnímania verejnosti. Na jednej strane by podporili vyslovene integračné opatrenia - podpora pri učení sa slovenčiny vo forme bezplatných kurzov (61,3%), podpora pre deti cudzincov pri začleňovaní sa do vzdelávania (62%), či podpora štátu pre kultúrne aktivity cudzincov (43%). Na druhej strane však vyjadrovali aj silnú podporu opatreniam, ktoré sú reštriktívne, či dokonca diskriminačné - obmedzenie volebného práva cudzincov (61,6%), prísnejšie podmienky na získanie sociálnej pomoci pre cudzincov (77,8%), prísnejšia kontrola podnikania cudzincov (68,3%) a podobne.

Nejasný bol aj postoj voči tomu, kto by mal za integráciu niesť zodpovednosť - 45,2% respondentov skôr alebo úplne súhlasilo s tézou, že štát by cudzincom nemal s integráciou pomáhať, pretože by to mala byť ich vlastná zodpovednosť. S týmto však skôr alebo úplne nesúhlasila podobná časť respondentov - 49,3%. Vo fokusových skupinách sa však respondenti výraznejšie prikláňali k tomu, že štát by mal zohrávať aktívnejšiu úlohu v integrácii, prípadne by mal podporovať iných aktérov, napríklad zamestnávateľov. V rámci fokusových skupín respondenti najväčšiu podporu vyjadrovali kurzom slovenčiny, pomoci s orientáciou a opatreniam na začleňovanie detí cudzincov vo vzdelávaní. Podporili by tiež brožúry a centrá asistencie pre cudzincov, aby mali možnosť spoznať zvyklosti a nepísané pravidlá, ktoré na Slovensku fungujú, ale aj zistiť, na koho sa obrátiť v prípade potreby riešenia konkrétnych záležitostí.

OČAKÁVANIA DO BUDÚCNOSTI

Na záver výskumu nás zaujímalo, ako respondenti vnímajú vývoj do budúcnosti ohľadom migrácie, keďže sa dá predpokladať, že počet cudzincov bude naďalej narastať. Najviac respondentov (28%) si myslí, že počet cudzincov sa bude pomaly zvyšovať aj v budúcnosti. Štvrtina ľudí si, naopak, myslí, že počet cudzincov na Slovensku narastať nebude a dúfa, že vláda urobí všetko pre to, aby sa počet cudzincov na Slovensku nezvyšoval.

Ako najvýznamnejšie spoločenské javy a situácie, ktoré budú vplývať na nárast migrácie, respondenti v kvantitatívnej časti uviedli vojny, krízové situácie vo svete a klimatické zmeny. Tieto výsledky je možné interpretovať tak, že stále veľká časť populácie uvažuje o migrácii v zmysle utečenectva. V kvalitatívnej časti sa však respondenti viac zamerali na pracovný aspekt migrácie a uvádzali, že cudzinci budú prichádzať hlavne za pracovnými príležitosťami.

Cudzie nechceme, svoje si nedáme.

Postoje majoritnej populácie k migrácii a cudzincom na Slovensku

Analýza kvantitatívneho a kvalitatívneho výskumu

Centrum pre výskum etnicity a kultúry
Špitálska 10
811 08 Bratislava
www.cvek.sk

Autorky:

Elena Gallo Kriglerová
Alena Holka Chudžíková
Jana Kadlečíková
Michaela Píšová

Táto výskumná správa vznikla v rámci projektu Výskum integrácie cudzincov – bariéry, nástroje, postoje spolufinancovaného Európskou úniou z Fondu pre azyl, migráciu a integráciu. Fondy pre oblasť vnútorných záležitostí.

Európska únia
Fond pre vnútornú bezpečnosť
Fond pre azyl, migráciu a integráciu